

ศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทองจังหวัดสุพรรณบุรี

กุลวดี ละม้ายเงิน^{1*} และเทิดชาย ช่วยบำรุง²

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

²คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

*corresponding author e-mail: Kulcat5@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ตามประเด็นความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และสมรรถนะหลักของชุมชน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 25 คน โดยทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านความรู้ ชุมชนมีความรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ชีตความสามารถในการรองรับ การตลาด และการมีส่วนร่วม ขาดความรู้ในด้านการจัดพื้นที่ทางการท่องเที่ยว 2) ด้านทัศนคติ ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) ด้านทักษะ ชุมชนสามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นและข้อมูลทางการท่องเที่ยวได้ ขาดทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ด้านการบริการ สามารถให้บริการอย่างเสมอภาค ขาดทักษะในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การทำกิจกรรม การดูแลความปลอดภัย และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ด้านการเป็นผู้นำ มีความสามารถในการสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา การทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถวางแผนทางการท่องเที่ยวได้ และ 4) ด้านสมรรถนะหลัก ชุมชนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทำงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับและกตีกาหาความรู้สื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องสนับสนุนสินค้าให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคแก้ไขความขัดแย้งประสานงานกิจกรรม และยังขาดความสามารถริเริ่มโครงการการวางแผนการเขียนแผนนโยบายการติดตามประเมินผล การพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงาน และการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ

คำสำคัญ: ศักยภาพชุมชน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเมืองโบราณอุทอง

A POTENTIAL OF LOCAL COMMUNITY TOWARDS THE COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT IN U-THONG ANCIENT CITY, SUPHANBURI PROVINCE

Kulvadee Lamaijeen^{1*}, and Therdchai Choibamroong²

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubonratchathani Rajabhat University

²Faculty of Tourism Management National Institute, Development Administration (NIDA)

*corresponding author e-mail: Kulcat5@hotmail.com

Abstract

The purposes of the research were to study a potential of local community towards the community-based tourism management in U-Thong ancient city, Suphanburi province according to the knowledge, skills, attitudes and core competency in community. The sample groups used in this study were 25 community leaders. The qualitative data were collected by using interview and analyzed by content analysis. The findings were as follows: Knowledge: Community had a certain knowledge of tourism resources, tourism conservation, carrying capacity, tourism marketing and participation. The community still lacked understanding in the zoning of tourism. Attitudes: community had a positive attitude towards the CBT, as well as a positive attitude towards the management of CBT. Skills: the local community can communicate well in local language but lack of foreign language and the ability to provide travelers with equality. However the lack of a local guide, activities, safety concern and first aid should be enhanced. Regarding leadership, community had the ability to build trust, creating confidence, decision making and problem solving. In contrast, community had less ability in tourism planning as it was a new issue. Core competency: the community had the ability to work with others, to follow regulations and rules of the community, knowledge acquisition in tourism management, to communicate with the parties involved, to support tourism products to serve tourists with equality, to resolve the conflicts, and to coordinate with others in managing tourism activities. Likewise, lack of project initiation, planning, writing a business plan, monitoring and evaluation, improving operations, and communicating through information technology were still needed to improve.

Keywords: community potential, community-based tourism management, community of U-thong ancient city

บทนำ

เมืองโบราณอู่ทอง ตั้งอยู่ในพื้นที่สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง (สพพ.7) ได้รับการยกระดับเมืองโบราณให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว เป็นเมืองโบราณที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยมีหลักฐานทางโบราณคดีบ่งชี้ว่าเมืองโบราณอู่ทองมีผู้คนมาอยู่อาศัยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เมื่อประมาณ 3,500 ปี สันนิษฐานได้ว่าเคยเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรทวารวดีและเป็นศูนย์กลางของดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชนชาติพันธุ์ต่างๆในปัจจุบัน เมืองโบราณอู่ทองมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2556) นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองโบราณทวารวดีอู่ทองขึ้นเพื่อดำเนินการการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้น คือกระบวนการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนท้องถิ่น ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากคนในชุมชนซึ่ง Aref & Redzuan (2008) พบว่า ชุมชนท้องถิ่นถือเป็นกลไกที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชน ซึ่งการสร้างศักยภาพของชุมชนต้องเริ่มจากการสร้างความสามารถของตัวบุคคลให้ได้ก่อนปัญหาและอุปสรรคหลักในการสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวคือ มีการจำกัดการเข้าถึง การตัดสินใจ ขาดความรู้ทักษะการสร้างศักยภาพของชุมชนมีความสำคัญต่อกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนซึ่งต้องเริ่มจากการสร้างความสามารถของตัวบุคคลและพัฒนาสร้างศักยภาพขององค์กรในชุมชนท้ายสุดจะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชน สอดคล้องกับสินธุ์ และอุดร (2546) กล่าวว่าชุมชนควรให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนขณะเดียวกันงานวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาประเด็นการสร้างความสามารถของตัวบุคคลใน 4 ประเด็น คือ ความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และสมรรถนะหลักดังกล่าว ซึ่งสามารถนำมาบูรณาการกับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทองจังหวัดสุพรรณบุรี ให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง ตำบลอู่ทอง และตำบลท้าวอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลอู่ทอง จำนวน 13 ชุมชน และผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลท้าวอู่ทองจำนวน 12 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 25 คน

ขอบเขตของงานวิจัยมุ่งศึกษา 2 ตำบล จำนวน 25 ชุมชน คือ เทศบาลตำบลอู่ทอง จำนวน 13 ชุมชน คือ ทวารวดีพัฒนา วัดอู่ทอง ชุมชนเบญจ-รงค์พัฒนา ชานนทพัฒนา อู่ทองพัฒนา ตลาดสดเทศบาล พระยาจักรีรวมใจตันแจ่งพัฒนา ทรัพย์ธนพัฒน์ สมถวิลพัฒนา ท่าพระตะวันออก ท่าพระฝั่งคลอง และศรีสรรเพชรพัฒนาเทศบาลตำบลท้าวอู่ทอง จำนวน 12 ชุมชน คือ นาลาว ดอนพรหมโคก หนองตาสาม เขาพระ ท่าพระ ท่าม้า หนองเสือ ศรีสรรเพชร ดงเย็น ปทุมพร และเนินพลับพลาสวนพลู โดยศึกษาเนื้อหาให้ครอบคลุม 4 ประเด็นหลัก คือ ความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และสมรรถนะหลัก

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์ (interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มีข้อคำถามประกอบด้วย ด้านความรู้ ทักษะคิดทักษะและสมรรถนะหลัก โดยศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเมื่อได้ข้อมูลจากแนวคิดและทฤษฎีแล้วจึงนำมา

ร่างข้อคำถามตามประเด็นที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ปรับปรุงให้เหมาะสมกับชุมชนนำแบบสัมภาษณ์ที่มีความสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษางานวิจัยเรื่องศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้

1.1 ความรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังขาดความรู้ทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และงานประเพณีของชุมชน

1.2 ความรู้ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว พบว่าชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนขาดความรู้ในการลดของเสียและการฟื้นฟูสภาพแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม

1.3 ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับด้านวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สังคม และกายภาพขาดความรู้ในขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ

1.4 ความรู้ด้านการจัดพื้นที่ทางการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนมีความรู้ด้านการจัดพื้นที่ทางธรรมชาติ และทางการเกษตร ขาดความรู้ทางด้านการจัดพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และการปลูกสร้างที่เป็นทัศนียภาพ

1.5 ความรู้ด้านการตลาดการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนมีความรู้ทางด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด การจัดรวมผลิตภัณฑ์ การเมืองหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมร่วมกับภาคีต่าง ๆ การสร้างบรรยากาศขณะซื้อขาย กระบวนการซื้อ ความคิดเห็นสาธารณะ บุคลากร และการสร้างความรับรู้ ขาดความรู้ ทางด้านผลิตภัณฑ์ ราคาความร่วมมือทางธุรกิจ ฤดูกาลทางการท่องเที่ยว จิตวิทยาทางการท่องเที่ยว

1.6 ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม พบว่าชุมชนมีความรู้ทางด้านการกำหนดแผน นโยบาย การจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว การให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยว การเข้าร่วมกับองค์กรท้องถิ่น การเข้าร่วมในชมรมการติดต่อประสานงาน และการประเมินผล

2. ด้านทัศนคติ

2.1 ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าทำให้ชุมชนได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ภาษา มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ช่วยสร้างงานสร้างอาชีพ และก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ครอบคลุมวิถีชีวิตดั้งเดิม รวมถึงค่าครองชีพไม่ได้เพิ่มสูงขึ้น แต่ก่อให้เกิดขยะเพิ่มมากขึ้น การจราจรมีความแออัดและเกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.2 ทัศนคติที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง แผนนโยบาย มีการติดต่อสื่อสารระหว่างภายในและภายนอก มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ร่วม

พิจารณาการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว มีการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต และให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

3. ด้านทักษะ

3.1 ทักษะทางการสื่อสาร พบว่าประชาชนในชุมชนมีทักษะในการสื่อสารภาษาท้องถิ่น สื่อสารข้อมูลไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขาดทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศได้และการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชน

3.2 ทักษะทางการบริการ พบว่าชุมชนสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวทุกคนอย่างมีความเสมอภาค ขาดทักษะในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การทำกิจกรรม การดูแลความปลอดภัยและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

3.3 ทักษะทางการเป็นผู้นำ พบว่าสามารถสร้างความไว้วางใจ เชื่อมั่น ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งประสานงานและทำงานร่วมกันได้ ชุมชนไม่สามารถวางแผนทางด้านการท่องเที่ยว

4. ด้านสมรรถนะหลัก พบว่าชุมชนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำงานในสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลาย ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับและกติกา แสวงหาความรู้ สื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ ส่งเสริมและสนับสนุนสินค้าทางการท่องเที่ยว แก้ไขความขัดแย้งในสถานการณ์ต่าง ๆ ประสานงานกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังขาดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การริเริ่มโครงการวางแผนเขียนแผนนโยบายติดตามและประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินงานทางการท่องเที่ยว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุททอง จังหวัดสุพรรณบุรีมีประเด็นสำคัญมาอภิปราย ดังนี้

1. ศักยภาพชุมชนด้านความรู้

1.1 ความรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดยมีคำบอกเล่าของปราชญ์ชาวบ้านของแต่ละชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และมีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญของชุมชน อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังขาดความรู้ทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และงานประเพณีของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Mill & Morrison (2002) ที่กล่าวว่า สถานที่ท่องเที่ยวหรือพื้นที่การท่องเที่ยว สามารถเรียกว่าเป็นแง่มุมที่สำคัญของการท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวในขณะเดียวกัน Goodman et al. (1998) พบว่า การสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จ จะต้องมีการใช้ฐานทรัพยากรของชุมชนอย่างมีกลยุทธ์ จะต้องมีการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม มีการแบ่งปัน การใช้ และการวางแผนล่วงหน้า

1.2 ความรู้ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนเป็นอย่างดี โดยมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ เช่น การทำความสะอาดโบราณสถาน การแสดงหัวโตกลองยาวของเยาวชน เป็นต้น แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการลดของเสีย และการฟื้นฟูสภาพแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ชุมชนเมืองโบราณอุททองมักมีการกำจัดของเสียโดยการเผา

ซึ่งเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมอย่างไรก็ตาม ภาครัฐที่เกี่ยวข้องก็เข้ามาช่วยเหลือชุมชนในการให้ความรู้และทำความเข้าใจในการลดของเสียและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังสนับสนุนให้ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ Mbaiwa (2011) ได้สรุปไว้ว่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรทางธรรมชาติ

1.3 ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับด้านวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สังคม และกายภาพเป็นอย่างดี จากการให้ความรู้ขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษที่มีการจัดอบรมทางด้านการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ แต่ยังขาดความเข้าใจในขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากยังมีความเข้าใจว่าเมื่อมีร้านค้าหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจะทำให้นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางเข้ามามากขึ้น สอดคล้องกับ Newsome et al. (2002) กล่าวว่า การกำหนดขีดความสามารถของแต่ละพื้นที่ตามความตกลงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาการท่องเที่ยวในขณะที่มีการจัดการพื้นที่ที่ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งนั้นควรมีการประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หลังจากมองเห็นจุดบกพร่องในขณะเดียวกัน Pimentel et al. (1994) ก็มีความเห็นในทิศทางเดียวกันโดยกล่าวว่า ต้องมีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อรักษาสมดุลของการท่องเที่ยวให้เหมาะสม รวมถึงการกำหนดพื้นที่ต้องห้ามในบางฤดูกาล

1.4 ความรู้ด้านการจัดพื้นที่ทางการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนมีความรู้ด้านการจัดพื้นที่ทางธรรมชาติ และทางการเกษตร เนื่องจากในบางชุมชนได้มีการจัดการพื้นที่ทางการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวแล้ว โดยเป็นการทำการเกษตรอินทรีย์และการเกษตรแบบผสมผสาน แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังขาดความรู้ทางด้านการจัดพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และการปลูกสร้างที่เป็นทัศนียภาพ เนื่องจากยังไม่เข้าใจว่าในการจัดพื้นที่ทางการท่องเที่ยวต้องเป็นการจัดการที่มีความเหมาะสม และจัดในพื้นที่ดั้งเดิมที่เคยจัด ไม่ใช่จัดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสอดคล้องกับ Metelka (1990) กล่าวว่า การกำหนดพื้นที่การท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยวเป็นการกำหนดคุณลักษณะที่ดีของพื้นที่สำหรับกิจกรรมที่ได้รับหรือการจัดกิจกรรมตามความต้องการของลูกค้าหรือตลาดรวมถึงสภาพภูมิอากาศ ทัศนียภาพ กิจกรรมวัฒนธรรม ส่วนทางด้าน Harris & Howard (1996) พบว่า พื้นที่การท่องเที่ยวเป็นการกำหนดระยะทางคุณสมบัติทางกายภาพและวัฒนธรรมของสถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนหรือนักท่องเที่ยวรับรู้ ในขณะที่เช่นเดียวกับ Jacobs (1998) วิเคราะห์ว่าการจัดการพื้นที่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางสังคมในวงกว้างเพื่อเป็นการกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงหรือการได้รับของชุมชน

1.5 ความรู้ด้านการตลาดการท่องเที่ยว ชุมชนมีความรู้ทางด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด การจัดรวมผลิตภัณฑ์ การเมืองหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมกับภาคีต่างๆ การสร้างบรรยากาศขณะซื้อขาย กระบวนการซื้อ ความคิดเห็นสาธารณะ บุคลากร และการสร้างความรับรู้ จากการที่องค์การบริหารพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง ได้ให้สถาบันการศึกษาเข้ามาให้ความรู้ แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังขาดความรู้ ทางด้านผลิตภัณฑ์ ราคาความร่วมมือทางธุรกิจ ฤดูกาลทางการท่องเที่ยว จิตวิทยาทางการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hall et al. (2005) ได้สรุปไว้ว่าขีดจำกัดต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวชุมชนคือการขาดวางแผนการจัดการและการดำเนินการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดจุดขายที่เป็นภาพลักษณ์เด่นเนื่องจากชุมชนขาดความรู้และไม่มี

ประยุกต์ใช้แนวคิดการตลาดและเทคโนโลยียุคใหม่ที่ดีพอในขณะเดียวกัน Demonja & Ruzic (2011) กล่าวเพิ่มเติมว่า การจัดการการตลาดหันมาสนใจกับความชอบส่วนบุคคลและใส่ใจกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชนบทมากขึ้น

1.6 ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนมีความรู้ทางการกำหนดแผน นโยบาย การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยว การเข้าร่วมกับองค์กรท้องถิ่น การเข้าร่วมในชมรม การติดต่อประสานงาน และการประเมินผล จากการที่มีการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองทวารวดีอุททองและให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปเป็นสมาชิกและเข้าร่วมในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุททองซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับ Chapin (1977) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคมโดยได้กำหนดระดับความสำคัญในการมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน ประกอบด้วย การมีความสนใจในกิจกรรมและการเข้าร่วมประชุม การให้การสนับสนุนช่วยเหลือ การเป็นสมาชิกกรรมการ การเป็นเจ้าของที่ในขณะเดียวกัน Lacy et al. (2002) ได้สรุปว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแรงสนับสนุนให้ชุมชนส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ทักษะและความรู้ รวมทั้งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในมรดกของท้องถิ่น

2. ด้านทัศนคติ

2.1 ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ชุมชนรู้สึกได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ภาษา มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ช่วยสร้างงานสร้างอาชีพ และก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวไม่ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งของชุมชน รบกวนวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน รวมถึงค่าครองชีพไม่ได้เพิ่มสูงขึ้น แต่การท่องเที่ยวก่อให้เกิดขยะเพิ่มมากขึ้น การจราจรภายในชุมชนมีความแออัด และก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวสอดคล้องกับ Lawson et al. (1998) ได้กล่าวว่า ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในชุมชนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ เช่น ด้านภาวะเศรษฐกิจ ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม สภาพทางสังคมและชุมชนในขณะเดียวกัน Inskeep (1991) วิเคราะห์ว่า การท่องเที่ยวอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ละน้อยในสังคมของค่านิยม ความเชื่อและการปฏิบัติทางวัฒนธรรม ประชาชนในท้องถิ่นรู้สึกถึงผลกระทบมากขึ้น เช่นเดียวกันกับในขณะ Allen et al. (1988) ได้เสริมว่า ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจของประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว

2.2 ทัศนคติที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง กำหนดแผนนโยบาย มีการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอกชุมชนมากขึ้น มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างคนในชุมชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ทำให้ชุมชนร่วมกันทำงานอย่างมีความสามัคคี ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ร่วมพิจารณาการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวบนเงื่อนไขของการจัดการที่มีความรับผิดชอบ ในการจัดการสิ่งแวดล้อม มีการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต และเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมอีกด้วยสอดคล้องกับ Goeldner et al. (2000) พบว่าการจัดการท่องเที่ยวเป็นผลรวมของ

ปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันในขณะที่ Manheim (1975) สรุปว่าการมีทัศนคติการมีส่วนร่วมในชุมชนคือแบบแผนของความเชื่อและทัศนคติร่วมที่เกี่ยวกับเป้าหมายอันเดียวกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความเห็นพ้องต้องกันจากการได้รับประสบการณ์ในชุมชน

3. ด้านทักษะ

3.1 ทักษะทางด้านการสื่อสาร พบว่าประชาชนในชุมชนมีทักษะในการสื่อสารภาษาท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน สามารถสื่อสารข้อมูลทางการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวและไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้อย่างไรก็ตามชุมชนยังไม่สามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้เท่าที่ควรเนื่องจากขาดการอบรมอย่างต่อเนื่อง และยังไม่สามารถสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ Adrian & Frances (2011) พบว่า การขาดการสื่อสารระหว่างหน่วยงาน ทำให้การกำหนดทิศทางของนโยบายไม่ชัดเจน ทำให้การดำเนินการมีความล่าช้าและก่อให้เกิดความขัดแย้งโดยที่ Aref (2011) ได้สรุปว่า ชุมชนต้องมีทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศและทักษะในการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3.2 ทักษะทางด้านการบริการ พบว่าชุมชนสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวทุกคนอย่างมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชนทำให้ยังขาดทักษะในการนำเที่ยว การทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนยังไม่สามารถคิดกิจกรรมที่เหมาะสมกับชุมชนตนเองได้ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นกิจกรรมที่ได้รับคำแนะนำจากภาคีที่เกี่ยวข้อง ด้านการดูแลความปลอดภัยและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น จะมีเพียงกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่สามารถเข้ามาช่วยเหลือได้สอดคล้องกับ Mill & Morrison (2002) สรุปว่า การต้อนรับนักท่องเที่ยวของประชาชนแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกันออกไป ความประทับใจที่เขาได้รับ เกิดจากการต้อนรับของประชาชน หรือพนักงานหรือบริการในพื้นที่มากกว่าสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว

3.3 ทักษะทางด้านการเป็นผู้นำพบว่า สามารถสร้างความไว้วางใจ สร้างความเชื่อมั่นตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งสามารถประสานงานและทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกชุมชนกับผู้ที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยการมีชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองทวารวดีอยู่ท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อน อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังไม่สามารถวางแผนทางการท่องเที่ยวได้มากนัก สอดคล้องกับ Moscardo (2008) ได้สรุปไว้ว่าอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ คือ การขาดภาวะผู้นำและอำนาจในการต่อรองกับองค์กรภายนอก ในขณะเดียวกัน Goodman et al. (1998) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้นำชุมชนจะเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนก็ต่อเมื่อผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทอย่างชัดเจนกับสมาชิกในชุมชน รวมทั้ง Maclellan (2007) สรุปว่าชุมชนต้องมีทักษะในการสร้างความไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่น

4. ด้านสมรรถนะหลัก ชุมชนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและนักท่องเที่ยว

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำงานในสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลาย ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับและกติกาของชุมชนเป็นอย่างดี แสวงหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ และจากภาคีที่เกี่ยวข้องสื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนสินค้าทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวได้แก้ไขความขัดแย้งในสถานการณ์ต่าง ๆ ประสานงานกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และชุมชนสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคไม่ได้แยกกลุ่มนักท่องเที่ยวแต่อย่างใดก็ตาม ชุมชนยังขาดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร นอกจากนี้ ชุมชน

ยังไม่สามารถริเริ่มโครงการ วางแผน เขียนแผนนโยบาย ติดตามและประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินงานทางการท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร เนื่องจากยังเป็นเรื่องที่ใหม่ภายในชุมชนสอดคล้องกับ Hounslow (2002) สรุปว่าขีดความสามารถของชุมชน คือความสามารถของบุคคลองค์กรและชุมชนในการจัดการกิจการของพวกเขาและการทำงานร่วมกันที่จะส่งเสริมและสนับสนุนในการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก

สรุปผลการวิจัย

ภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐส่วนกลาง ภาครัฐส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ควรเข้ามาช่วยเหลือชุมชน โดยการแนะนำ การให้ความรู้ โดยการจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนผ่านการอบรม ทางด้านการท่องเที่ยว ทั้งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ การจัดพื้นที่ ขีดความสามารถในการรองรับ การตลาด รวมทั้ง การปรับทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว การฝึกทักษะทางด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ การฝึกทักษะทางด้านการบริการ การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การฝึกทักษะการเป็นผู้นำ รวมทั้งให้คำปรึกษาแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐยังต้องสนับสนุน การศึกษาดูงานจากชุมชนอื่นที่เป็นต้นแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีขีดความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่พัฒนาพื้นที่พิเศษ สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง ที่ช่วยเหลือในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและขอขอบพระคุณผู้นำชุมชนที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลา ตอบการสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์และประมวลผล

เอกสารอ้างอิง

- สินธุ์ สโรบล และอุดร วงษ์ทับทิม. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่: โรงพิมพ์วันดา เพรส.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2556). **โครงการจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมืองโบราณอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี**. สุพรรณบุรี: โรงพิมพ์ เอ เซเวนคอร์เปอร์เรชั่น.
- Adrian, D., & Frances, D. (2011). Planning and development tourism within a public sector quagmire: lessons from and for small countries. **Tourism Management**, 32, 1253-1261.
- Allen, L., Long, P., Perdue, R., & Kieselbach, S. (1988). The impact of tourism development on residents' perceptions of community life. **Journal of Travel Research**, 27(1), 16-21.
- Aref, F. (2011). Barriers to community capacity building for tourism development in communities in Shiraz, Iran. **Journal of Sustainable Tourism**, 19(3), 347-359.
- Aref, F. & Redzuan, M.R. (2008). Tourism development for community capacity building and community development. **Journal of Hospitality & Tourism**, 5(1), 68-72.
- Chapin, F.S. (1977). **Research Designate Social Measurement: Social Participation and Social Intelligence**. New York: Longman.
- Demonja, D. & Ruzic, P. (2011). **Rural Tourism in Croatia with Croatian Case Studies of Good Practice and European Experiences**. Meridians: Zagreb.

- Goeldner, C.R., Ritchie, J.R.B., & McIntosh, R.W. (2000). *Tourism—principles, practices and philosophies*. 8th ed. **John Wiley & Sons**, Inc., Canada.
- Goodman, R., Speers, M., Mcleroy, K., Fawcett, S., Kegler, M., & Parker, E. (1998). Identifying and defining the dimensions of community capacity to provide a base for measurement. **Health Education & Behavior**, 25(3), 258-278.
- Hall, D., Mitchell, M. & Roberts, L. (2005). **Tourism and the Countryside: Dynamic Relationship, New Directions in Rural Tourism**. Ashgate: Aldershot.
- Harris, R., & Howard, J. (1996). **Dictionary of Travel & Tourism Hospitality Terms**. Melbourne Hospitality Press. Adapted from Tourism Development: Western Australian Tourism Commission.
- Hounslow, B. (2002). Community capacity building explained Stronger Families Learning Exchange. **Bulletin**, 1, 20-22.
- Inskip, E. (1991). **Tourism Planning—An Integrated and Sustainable Development Approach**. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Jacobs, H. (1998). **Who owns America? Social conflict over property rights**. University of Wisconsin Press.
- Lacy, T.D., Batting, M., Moore, S., & Noakes, S. (2002). **Public Private Partnerships for Sustainable Tourism**. Delivering a sustainability strategy for tourism destination. Asia pacific economic cooperation apec tourism working group.
- Lawson, R.W., Williams, J., Young, T. & Cossens, J. (1998). A comparison of resident's attitudes towards tourism in 10 New Zealand destinations. **Tourism Management**, 19(3), 247-256.
- MacLellan, W.F., Anderson, D., Barber, S., Smith, N., Cantin, B., & Felix, R. (2007). The development of measures of community capacity for community-based funding programs in Canada. **Health Promote**. 22(4), 299-306.
- Manheim, J.B. (1975). **Political Violence in the United States**. New York: Garland Pub.
- Mbaiwa, J. (2011). The effects of tourism development on the sustainable utilization of natural resources in the Okavango Delta, Botswana. **Current Issues in Tourism**, (14)3, 251–273.
- Metelka, C.J. (1990). **The Dictionary of Hospitality, Travel and Tourism**. 3rd ed. Delmar: New York. (Adapted from Tourism Development: Western Australian Tourism Commission)
- Mill, R.C. & Morrison, A.M. (2002). **The Tourism System**. 4th ed. USA: Kendall/Hunt Publishing Company.
- Moscardo, G. (2008). **Building Community Capacity for Tourism Development**. CAB International.
- Newsome, D., Moore S.A., & Dowling, R.K. (2002). **Natural Area Tourism: Ecology, Impacts and Management**. UK: Channel View publications.
- Pimentel, D., Harman, R., Pacenza, M., Pecarsky, J., & Pimentel, M. (1994). Natural resources and an optimum human population. **Population and Environment**. 15, 347-369.